

ZADOVOLJSTVO UČITELJA ŠKOLOM

Branka PERIĆ, prof. psih.

OŠ Gradac

Sažetak: *Svrha ovog rada bila je ispitati stavove učitelja prema školi, odnosno ispitati njihovo zadovoljstvo poslom. Napravljen je kraći pregled rezultata istraživanja koja su se bavila ovim problemom. Drugi dio rada prikaz je rezultata anketnog ispitivanja provedenog na 58 učitelja triju osnovnih škola Makarskog primorja. Dobiveni rezultati pokazuju pozitivan stav učitelja prema svojoj profesiji i odnosu s učenicima. Učitelji su nešto manje zadovoljni radnim ozračjem i odnosom s kolegama te mogućnošću napredovanja, a nezadovoljni su plaćom i odgovornošću drugih za svoj posao.*

Ključne riječi: *zadovoljstvo poslom, škola, kvalitetno obrazovanje*

---

1. Uvod

Prema nekim podacima, prosječni Hrvat provede u školi između 10,2 i 11,7 godina (Vukić, 2007.), što govori o tome da škola u životu svakog pojedinca zauzima vrlo važno mjesto. Zbog toga bi njezina zadaća, osim stjecanja znanja, trebala biti poticanje rasta i razvoja ličnosti te omogućivanje osjećaja uspjeha. Kvaliteta obrazovanja, a time i budućnost zajednice, u velikoj je mjeri ovisna o kvaliteti rada škola. Stoga se od škole očekuje da na najkompetentniji mogući način potiče osobni razvoj svakog pojedinog učenika i time pridonosi razvoju humanoga, socijalnog i intelektualnog kapitala društva (Bezinović i sur., 2009.). Zemlje koje su obrazovanje postavile kao nacionalni prioritet te smatraju da bez kvalitetnog obrazovanja buduće generacije nemaju mogućnost ostvarenja zdravih stilova života postižu i najbolje rezultate, i to ne samo na području obrazovanja nego i na drugim područjima važnima za blagostanje zemlje. Možda je najbolji primjer za to Finska, koja na ispitivanjima PISA postiže zapažene rezultate (PISA, 2006 Results; PISA 2009).

Stoga smatramo važnim istražiti u kojoj mjeri naša škola nudi obrazovanje primjereno sposobnostima, interesima, potrebama svakog djeteta i čiji je rezultat

osjećaj uspješnosti, te ispitati stavove prema školi, odnosno zadovoljstvo njome, svih sudionika obrazovno-odgojnog procesa. Dosad provedena istraživanja pokazuju da su stavovi starijih učenika prema školi negativniji od stavova mlađih, a stavovi dječaka negativniji od stavova djevojčica (Perić, 2010.). Također je zapaženo da postoje razlike u akademskom postignuću djevojčica i dječaka u svim uzrastima u korist djevojčica te da je u nastavnom osoblju škola veća zastupljenost žena (Perić, 2011.).

Jedan od bitnih čimbenika odgoja i obrazovanja upravo je učiteljski kadar, koji je, u najvećoj mjeri, i njegov nositelj. Uz poučavanje, svojim moralnim i etičkim vrijednostima utječe i na oblikovanje osobnosti učenika te može pozitivno ili negativno usmjeriti stavove učenika, roditelja i drugih učitelja (Dulčić i sur., 2007.). Dakle, o sposobnosti učitelja da na pravi način motivira učenike kako bi u što većoj mjeri iskoristili vlastite potencijale, kao i sposobnosti da oblikuje njihovu osobnost, umnogome ovisi uspješnost obrazovnog sustava.

Zadovoljstvo poslom

Zadovoljstvo poslom jedan je od preduvjeta njegova uspješnog obavljanja pa je predmet istraživanja što sve i na koji način na njega utječe. Tako se ono stavlja u relaciju sa spolom, godinama, plaćom, radnom okolinom, odnosom s nadređenima. Istraživanje provedeno u Velikoj Britaniji (Gazioğlu i sur., 2002.) pokazalo je da su muškarci manje zadovoljni svojim poslom i plaćom od žena. Krivulja zadovoljstva poslom u odnosu na dob prati oblik slova U, što znači da su mlađi i stariji zadovoljniji poslom od ljudi srednje dobi. Više obrazovani manje su zadovoljni od onih s nižim kvalifikacijama, oženjeni nezadovoljniji od neoženjenih, zdravstveni problemi značajno smanjuju a veća plaća i mogućnost stručnog usavršavanja povećavaju zadovoljstvo. Zaposleni u obrazovanju i zdravstvu manje su zadovoljni plaćom, a više svojim osjećajem postignuća.

Zadovoljstvo plaćom jedan je od faktora koji umnogome utječe na zadovoljstvo poslom. U istraživanju na koji su način oni povezani (Nguyen i sur., 2003.) uočeno je da veliki utjecaj na zadovoljstvo plaćom ima stupanj slobode pri obavljanju posla, pa se povećanjem slobode povećava i zadovoljstvo plaćom. Također, djelatnici koji su nezadovoljni sigurnošću svoga posla osjetljiviji su na visinu plaće i broj radnih sati.

Sindrom izgaranja na poslu

Neki su istraživači kod nastavnog osoblja prepoznali sindrom izgaranja na poslu, čija je česta posljedica napuštanje obrazovanja i zapošljavanje u nekim drugim sektorima. (Zbog situacije na tržištu rada kod nas su relativno rijetki slučajevi napuštanja posla, što ne znači da se ovaj sindrom ne pojavljuje.) Nije

potpuno jasno koji sve faktori stoje u pozadini ovog sindroma, a istraživači se fokusiraju na osobine ličnosti kao što su samopoštovanje, lokus kontrole (Labone, 1995.), ali i organizacijske varijable. Brouwers i suradnici (2001.) zaključili su da percipirani nedostatak pomoći od kolega i ravnatelja kod učitelja srednjih škola ima značajan utjecaj na njihova vjerovanja o samoeфикаsnosti kod traženja pomoći, dok je vjerovanje o samoeфикаsnosti prediktor njihova stupnja izgaranja na poslu. Zanimljivi su rezultati istraživanja stresa kod učitelja osnovnih škola (Leonard i sur., 1999., prema Hannam i sur., 2002.), koji su pokazali da su više razine učiteljske iscrpljenosti povezane s višim razinama zadovoljstva učenika.

Zadovoljstvo učiteljskom profesijom

Jasno je da bez visokokvalitetnoga učiteljskog kadra nema ni uspješnog obrazovnog sistema. Stoga je važno identificirati radne uvjete koji utječu ne samo na zadovoljstvo trenutačnim poslom nego i uopće na zadovoljstvo učiteljskom profesijom.

Analizom rezultata istraživanja čiji su ispitanici bili učitelji i ravnatelji državnih i privatnih osnovnih i srednjih škola u SAD-u (Perie i sur., 1997.) došlo se do zaključka da su administrativna podrška i vodstvo, ponašanje učenika i školska atmosfera, kao i autonomija učitelja i radni uvjeti pozitivno povezani sa zadovoljstvom učitelja. Nadalje je uočeno da su učitelji koji rade u privatnim školama zadovoljniji od onih u državnima, a učitelji zaposleni u osnovnim školama od učitelja zaposlenih u srednjim školama. Ipak, taj odnos nije ni približno čvrst kao veza između roditeljske podrške i učiteljskog zadovoljstva: što je ona veća, zadovoljstvo je veće. Među učiteljima koji rade u državnim školama, zadovoljniji su mlađi i neiskusniji od starijih i iskusnijih, a u privatnim školama najzadovoljniji su najmlađi i najstariji učitelji. Učiteljsko zadovoljstvo poslom pokazalo je slabu vezu s primanjima i drugim beneficijama. Kao najznačajniji čimbenici učiteljskog zadovoljstva pokazali su se radni uvjeti, podrška administracije, uključenost roditelja i kontrola koju učitelji imaju nad razredima.

Scott i suradnici (1999.), ispitujući učiteljsko zadovoljstvo poslom u četiri zemlje (Australija, SAD, Velika Britanija i Novi Zeland), uočili su da je najveći stupanj zadovoljstva "osnovnim djelatnostima poučavanja"¹ (npr. postignuća učenika, profesionalni razvoj). Veća ambivalencija uočena je kod "temeljnih faktora škole"² (npr. komunikacija unutar škole i donošenje odluka), a najmanje zadovoljstvo iskazano je razinom sustava / društvenim čimbenicima³ (npr. radno opterećenje i utjecaj promjene, status i imidž učitelja, napredovanje zbog zasluga).

¹ U originalu "core business of teaching".

² U originalu "school based factors".

³ U originalu "system level / societal factors".

Promatranjem utjecaja različitih demografskih karakteristika na zadovoljstvo učiteljskom profesijom, u prvom redu spola, utvrđeno je da je učiteljska profesija, a osobito u osnovnoj školi, sve više postaje dominantno ženska profesija nižeg društvenog statusa (Thornton i sur., 2000.). S druge strane, žene unutar učiteljske profesije disproporcionalno postižu status i moć, odnosno muškarci imaju više prilike za promociju.

Zanimljivo je i zapitati se što roditelji očekuju od škole odnosno učitelja. U nekim školama u SAD-u u kojima je dopušteno roditeljima da biraju učitelja svome djetetu oni u prosjeku preferiraju učitelje koje ravnatelji opisuju kao dobre i one koji obraćaju pozornost na zadovoljstvo učenika, iako cijene i učiteljeve sposobnosti za povećanjem akademskog postignuća. Pri tome obitelji lošijeg socioekonomskog statusa kod izbora učitelja više cijene učenička postignuća od zadovoljstva učenika, a kod onih boljeg statusa situacija je obratna (Lefgren, 2007., prema Shaughnessy, 2007.).

2. Prikaz rezultata prikupljenih anketom

Anketnim istraživanjem provedenim u listopadu 2010. godine željelo se ispitati stavove učitelja prema školi. Ispitanici su bili učitelji OŠ "Gradac" (25), OŠ "Tučepi" (14) i OŠ "Bariša Granić Meštar" iz Baške Vode (19). Dakle, bilo je obuhvaćeno ukupno 58 učitelja, od čega 47 žena i 11 muškaraca, 16 učitelja razredne nastave (RN) i 42 predmetne nastave (PN), te 13 učitelja s radnim stažem do 5 godina, 39 sa stažem od 6 do 20 godina i 6 s više od 20 godina staža.

Anketa je sadržavala dvadeset jednu skalu procjene s pet stupnjeva slaganja, kojima se nastojalo utvrditi stavove u odnosu na kolege, radne uvjete, plaću, odgovornost, posao, mogućnost napredovanja, priznanja i učenike, te dva pitanja otvorenog tipa koja su se odnosila na ometajuće faktore uspješnijeg obavljanja posla i prijedloge za poboljšanje sustava obrazovanja.

3. Rezultati i rasprava

3.1. Radni uvjeti

Tablica 1 – Odgovori svih ispitanih učitelja u postocima: radni uvjeti

	1 – U potpunosti se ne slažem	2 – Ne slažem se	3 – Niti se slažem niti se ne slažem	4 – Slažem se	5 – U potpunosti se slažem
RADNI UVJETI					
poticajno radno ozračje	3%	12%	33%	33%	19%
nastavna sredstva	12%	24%	38%	24%	2%

Dominira mišljenje da u školi prevladava poticajno radno ozračje (52%), 33 posto ispitanika neutralno je, a 15 posto njih s time se ne slaže. Kada je riječ o tvrdnji "Imam na raspolaganju potrebna i funkcionalna nastavna sredstva", 24 posto ispitanika s njom se slaže, 38 posto ih je neutralno, a 36 posto njih ne slaže se s tom tvrdnjom. Primijećena je i određena razlika između muškaraca i žena, pa se više muškaraca (63%) s tom tvrdnjom ne slaže, za razliku od žena (29%), kao i učitelja RN, koji se s njom ne slažu (50%) više od svojih kolega iz PN (29%). Nijedan učitelj s radnim stažem iznad 20 godina nije se složio s tvrdnjom da u školi prevladava poticajno radno ozračje.

3.2. Odnos s kolegama

Tablica 2 – Odgovori svih ispitanih učitelja u postocima: odnos s kolegama

	1 – U potpunosti se ne slažem	2 – Ne slažem se	3 – Niti se slažem niti se ne slažem	4 – Slažem se	5 – U potpunosti se slažem
ODNOS S KOLEGAMA					
Sviđaju mi se ljudi s kojima radim	0	4%	28%	39%	30%
Moji me kolege stimuliraju da bolje radim	7%	7%	53%	27%	5%
Moji mi kolege pružaju povrat. informacije ili sugestije	7%	11%	28%	46%	9%

S tvrdnjama "Sviđaju mi se ljudi s kojima radim" i "Moji mi kolege pružaju povratne informacije ili mi daju sugestije u vezi s mojim poslom" slaže se većina ispitanika (64%, odnosno 55%, a po 28% ispitanika je neutralno). Što se tiče tvrdnje "Moji me kolege stimuliraju da bolje radim", prevladavaju (53%) neutralni odgovori, 32 posto ispitanika slaže se, a 14 posto ne slaže se s njom. Učitelji RN prednjače po neutralnim odgovorima za ovu tvrdnju (80%), a slaže ih se 14 posto, za razliku od učitelja PN, koji daju 43 posto neutralnih odgovora a slaže ih se 41 posto. Ta bi razlika mogla biti razumljiva uzmemo li u obzir prirodu njihova posla, to jest da su učitelji RN, uz učitelje izbornih predmeta, jedini predavači svojim razredima, za razliku od učitelja PN. Nijedan učitelj sa

stažem iznad 20 godina nije se složio s tvrdnjama “Moji me kolege stimuliraju da bolje radim” i “Moji mi kolege pružaju povratne informacije ili mi daju sugestije u vezi s mojim poslom”.

3.3. Zadovoljstvo plaćom

Tablica 3 – Odgovori svih ispitanih učitelja u postocima: zadovoljstvo plaćom

	1 – U potpunosti se ne slažem	2 – Ne slažem se	3 – Niti se slažem niti se ne slažem	4 – Slažem se	5 – U potpunosti se slažem
ZADOVOLJSTVO PLAĆOM					
jednaka zarada, promijenio/la bih profesiju	35%	26%	23%	4%	12%
sigurna budućnost	16%	21%	36%	22%	5%
plaća je premala	2%	7%	23%	32%	37%

Većina ispitanika smatra da je plaća premala (69%), ali isto tako većina ne bi promijenila profesiju ako bi mogla jednako zarađivati (61%). Što se tiče tvrdnje “Učiteljsko mi zanimanje omogućuje sigurnu budućnost”, ispitanici su podijeljeni pa je najviše odgovora koji se s tom tvrdnjom ne slažu (37%) i koji su neutralni (36%), dok se s tvrdnjom slaže 27 posto ispitanika.

Čini se da bi manje žena promijenilo profesiju ako bi moglo jednako zarađivati (65 posto njih ne slaže se s tvrdnjom “Ako bih mogao/la jednako zarađivati, promijenio/la bih profesiju”) od muškaraca (45 posto ih se ne slaže s navedenom tvrdnjom), iako manje njih percipira učiteljsko zanimanje kao ono koje omogućuje sigurnu budućnost (14%) negoli muškaraca (73%). Također, manje bi učitelja RN promijenilo profesiju ako bi moglo jednako zarađivati (80 posto ih se ne slaže s navedenom tvrdnjom) negoli učitelja PN (55%), a nijedan učitelj sa stažem iznad 20 godina ne bi u tom slučaju promijenio profesiju.

3.4. Odgovornost

Tablica 4 – Odgovori svih ispitanih učitelja u postocima: odgovornost

	1 – U potpunosti se ne slažem	2 – Ne slažem se	3 – Niti se slažem niti se ne slažem	4 – Slažem se	5 – U potpuno- sti se slažem
ODGOVORNOST					
Volio/la bih da i drugi budu više odgovorni	2%	2%	27%	44%	23%

S tvrdnjom “Volio/la bih da i drugi budu više odgovorni prema svom poslu” slaže se 67 posto ispitanika, a 27 posto ih je neutralno. Čini se da su pritom žene nešto kritičnije pa se 70 posto njih slaže s tom tvrdnjom a dva posto ih se ne slaže; muškaraca se 56 posto slaže, a 11 posto ne. Dok su učitelji sa stažem do pet godina u odnosu na tu tvrdnju neutralniji (niti se slaže niti se ne slaže 54 posto), učitelji su sa stažem od šest do 20 godina kritičniji pa se njih 79 posto s tom tvrdnjom slaže.

3.5. Učiteljski posao

Tablica 5 – Odgovori svih ispitanih učitelja u postocima: učiteljski posao

	1 – U potpunosti se ne slažem	2 – Ne slažem se	3 – Niti se slažem niti se ne slažem	4 – Slažem se	5 – U potpuno- sti se slažem
UČITELJSKI POSAO					
primjena razl. sposobnosti	0	12%	16%	53%	29%
sadržava previše “uredskog” posla	2%	7%	26%	34%	31%
vrlo zanimljiv	0	0	12%	51%	37%
moguć. razvij. novih metoda	0	0	31%	48%	21%

Prevladava mišljenje da “Učiteljski posao omogućuje primjenu različitih sposobnosti” (82%), da je “Učiteljski posao vrlo zanimljiv” (88%) i da “Učiteljski posao daje dovoljno mogućnosti za razvijanje novih metoda” (69%). S druge strane, ispitanici smatraju da “Učiteljski posao sadržava previše ‘uredskog’ posla”

(65%). Čini se da "uredski" posao manje smeta muškarcima (36 posto ih se slaže s ovom tvrdnjom) negoli ženama (slaže ih se 72%). Učitelji RN (94%) više se slažu s tvrdnjom "Učiteljski posao daje dovoljno mogućnosti za razvijanje novih metoda" od učitelja PN (57%).

3.6. Mogućnost napredovanja

Tablica 6 – Odgovori svih ispitanih učitelja u postocima: mogućnost napredovanja

	1 – U potpunosti se ne slažem	2 – Ne slažem se	3 – Niti se slažem niti se ne slažem	4 – Slažem se	5 – U potpunosti se slažem
MOGUĆNOST NAPREDOVANJA					
nemogućnost napredovanja	22%	40%	21%	16%	2%
dobre mogućnosti za napredovanje	9%	26%	33%	29%	3%

Kada je riječ o tvrdnji "U svom poslu ne mogu napredovati", prevladava mišljenje da se u poslu učitelja može napredovati pa se s njom ne slaže 62 posto ispitanika, dok je 21 posto njih neutralno. Kod tvrdnje "Učiteljski mi posao pruža dobre mogućnosti za napredovanje" situacija je ponešto drukčija te se otprilike jednak broj ispitanika slaže (32%) i ne slaže s njom (35%). Moglo bi se zaključiti da ispitanici smatraju kako postoji mogućnost napredovanja, a određeni broj misli da prilike za napredovanje nisu dobre.

3.7. Priznanje

Tablica 7 – Odgovori svih ispitanih učitelja u postocima: priznanje

	1 – U potpunosti se ne slažem	2 – Ne slažem se	3 – Niti se slažem niti se ne slažem	4 – Slažem se	5 – U potpunosti se slažem
MOGUĆNOST NAPREDOVANJA					
primjećuje se da uspješno obavljam svoj posao	4%	4%	40%	46%	7%
malo priznanja	4%	18%	46%	25%	7%

Tablica 8 – Odgovori učitelja s 0-5, 6-20 i više od 21 godinu staža u postocima: priznanje

	1 – U potpunosti se ne slažem			2 – Ne slažem se			3 – Niti se slažem niti se ne slažem			4 – Slažem se			5 – U potpunosti se slažem		
PRIZNANJE															
	0-5	6-20	> 20	0-5	6-20	> 20	0-5	6-20	> 20	0-5	6-20	> 20	0-5	6-20	> 20
primjećuje se da uspješno obavljam svoj posao	0	5%	0	0	3%	17%	38%	39%	50%	62%	45%	17%	0	8%	17%
malo priznanja	0	5%	0	8%	27%	0	92%	11%	33%	0	30%	50%	0	8%	17%

Dok većina ispitanika smatra kako se u školi primjećuje da uspješno obavljaju svoj posao (53%), a 40 posto ih je neutralno, manji broj (8%) to ne smatra. Kada je riječ o tvrdnji "Dobivam premalo priznanja", 32 posto ispitanika s njom se slaže, a dva posto ne. Pri tome su neutralniji muškarci (70 posto ih se niti slaže niti ne slaže) i učitelji sa stažem do pet godina (92 posto ih se niti slaže niti ne slaže).

3.8. Odnos s učenicima

Tablica 9 – Odgovori svih ispitanih učitelja u postocima: odnos s učenicima

	1 – U potpunosti se ne slažem	2 – Ne slažem se	3 – Niti se slažem niti se ne slažem	4 – Slažem se	5 – U potpunosti se slažem
ODNOS S UČENICIMA					
moji me učenici poštuju	0	0	16%	68%	16%
nedovoljno pripremljeni	0	26%	33%	34%	7%
dobra suradnja	2%	2%	5%	64%	27%
učenici se osjećaju sigurno	2%	2%	22%	57%	17%

Odnos s učenicima ocijenjen je veoma dobrim. Tako se s tvrdnjom "Moji me učenici poštuju" slaže 84 posto ispitanika, a nijedan ne izjavljuje da se ne slaže.

S tvrdnjom "Učenici se u školi osjećaju sigurno" slaže se 74 posto ispitanika, a četiri ne; s tvrdnjom "Dobro surađujem sa svojim učenicima" slaže se 91 posto ispitanika, a također četiri posto ne. S tvrdnjom "Moji učenici dolaze nedovoljno pripremljeni u školu" situacija je ponešto drukčija pa se s njom slaže 41 posto ispitanika, neutralno je 33 posto njih, a ne slaže ih se 26 posto.

3.9. Pitanja otvorenog tipa

Kada se analiziraju odgovori na ova pitanja, slika se ponešto mijenja pa se u njima uočava više nezadovoljstva učitelja.

– Što mislite da nedostaje školi da biste svoj posao uspješnije obavljali?

Na ovo se pitanje javlja najveći broj odgovora koji se odnose na nedostatak nastavnih sredstava i pomagala, prostora (npr. kabineti, rad u jednoj smjeni) i uopće lošije radne uvjete, te postoji mišljenje da bi sve škole trebale raditi u podjednakim uvjetima. Jedna skupina odgovora odnosi se na nedovoljno pozitivno i opušteno radno ozračje (npr. "više međusobne suradnje", "bolja komunikacija"), a druga na potrebu dodatnih edukacija te zapošljavanja više stručnih suradnika. Također, izraženo je i nekoliko stavova o tome da kvaliteta nastave ovisi u prvom redu o nastavniku i njegovu odnosu s učenicima, kao i stavovi o tome da bi učitelji trebali imati više ovlasti u provođenju disciplinskih mjera u razredu. Što se tiče odnosa s roditeljima, učitelji smatraju da bi s njima trebala biti ostvarena bolja suradnja, ali i postavljena granica te se roditelji ne bi trebali previše miješati u učiteljski posao.

– Moji prijedlozi za poboljšanje sustava obrazovanja:

Jedna skupina odgovora odnosi se na veće povezivanje i usklađivanje gradiva među predmetima u osnovnoj školi, kao i bolje usklađivanje predmetnog gradiva osnovne i srednje škole. Predlaže se i smanjenje broja obveznih predmeta, kao i satnice pojedinih predmeta te uvođenje više izbornih predmeta i izvannastavnih aktivnosti. Također se predlaže i smanjenje razreda kako bi se mogao individualizirati pristup svakom učeniku. Dio učitelja smatra da bi trebalo dodatno motivirati i stimulirati učitelje koji se svojim radom, odnosno uspjesima, ističu u odnosu na druge. Dio se odgovora odnosi na nužnost promišljene i dugoročno planirane obrazovne politike, kako bi se izbjeglo donošenje brzinskih odluka, koje, na koncu, zapravo nikad ne zažive. Mjerodavno ministarstvo pri tome bi trebalo imati vodeću ulogu te se bolje kadrovirati (npr. "Postaviti ljude koji će uzeti od naprednih zemalja ono što se pokazalo dobro i prilagoditi našim uvjetima") i imati više uvida u situaciju u školama (npr. "prisustvovanje onih koji donose odluke nastavi, kako bi vidjeli na kakve sve zapreke učitelji svakodnevno

nailaze..."). Prisutna je i određena doza rezignacije i nezadovoljstva te učitelji smatraju da je potrebno više ulaganja u obrazovanje u svakom pogledu.

Ono što je vidljivo iz navedenih rezultata svakako je izrazito pozitivan stav učitelja prema svojoj profesiji, tako da svoj posao drže zanimljivim, a omogućuje im i primjenu različitih sposobnosti i razvijanje novih metoda. Učitelji su veoma zadovoljni i svojim odnosom s učenicima. Nešto su manje zadovoljni radnim ozračjem i odnosom s kolegama te mogućnošću napredovanja. Iako u većini smatraju kako se u školi primjećuje da uspješno obavljaju svoj posao, stav prema količini priznanja koja dobiju uglavnom je neutralan. Ovi rezultati slični su rezultatima drugih navedenih istraživanja.

O radnim uvjetima, to jest raspolaganju potrebnim funkcionalnim i nastavnim sredstvima, mišljenja su podijeljena. Taj nedostatak, čini se, više smeta muškarcima i učiteljima RN. Učitelji su najviše nezadovoljni plaćom, ali ne bi mijenjali posao ako bi jednako zarađivali, a to se osobito odnosi na žene i učiteljice RN. Podjednako su nezadovoljni i neodgovornošću drugih za svoj posao. Što se tiče sigurnosti posla, učitelji su podijeljeni. Na to, vjerojatno, utječe trenutačna situacija u zemlji, kada dosta ljudi ostaje bez posla. U percepciji učiteljskog zanimanja kao onog koje ne omogućuje sigurnu budućnost prednjače žene.

Razlike u stavovima muškaraca i žena

Osvrnemo li se na razlike u stavovima žena i muškaraca, izgleda da muškarci više primjećuju nedostatak nastavnih sredstava u školi, što bi se, dijelom, moglo objasniti činjenicom veće zastupljenosti muškaraca kao učitelja predmeta koji takva sredstva iziskuju u većoj mjeri (npr. TZK, TK, fizika). Dok bi s jedne strane manje žena promijenilo profesiju ako bi mogle jednako zarađivati, s druge strane manje njih percipira učiteljsko zanimanje kao ono koje omogućuje sigurnu budućnost. Posljedice ovakva razmišljanja zamjetne su u praksi pa u učiteljskom zanimanju prevladavaju žene, a muškarce učitelje, možda, u njemu upravo zadržava percepcija "sigurne budućnosti". Pri tome im manje smeta "uredski" dio posla nego ženama. Žene su kritičnije od muškaraca prema odgovornosti drugih za svoj posao, a, čini se, osjetljivije od muškaraca na priznanja koja dobivaju za svoj rad.

Razlike u stavovima učitelja s različitim radnim stažem

Kod učitelja s radnim stažem preko dvadeset godina osjeća se određeni "zamor" pa u školi ne nalaze poticajno radno ozračje, a ni svoj odnos s kolegama ne smatraju zadovoljavajućim. Ipak, nitko ne bi promijenio profesiju ako bi mogao jednako zarađivati, što bi se, dijelom, moglo objasniti činjenicom da se radi o relativno starijim osobama. Također su i kritičniji prema odgovornosti drugih prema svom poslu.

Razlike u stavovima učitelja razredne i predmetne nastave

Učitelji razredne nastave više zamjećuju nedostatak nastavnih sredstava negoli učitelji predmetne nastave, što je donekle iznenađujuće s obzirom na, u tom smislu, veću zahtjevnost pojedinih predmeta PN. Također su neutralniji od učitelja PN u odnosu na poticaj koji dobivaju od svojih kolega da bolje rade. To bi moglo biti razumljivo s obzirom na to da su oni gotovo jedini predavači u svojim razredima, za razliku od učitelja PN. Više njih smatra da učiteljski posao daje dovoljno mogućnosti za razvijanje novih metoda, a manje bi ih promijenilo profesiju ako bi moglo jednako zarađivati.

Neki od odgovora na pitanja otvorenog tipa specifični su za naš obrazovni sustav. Osim onih koja se odnose na radne uvjete, jedan dio njih odnosi se i na potrebu dugoročno isplanirane obrazovne politike. Čini se da su učitelji zbunjeni relativno čestim novostima, tj. promjenama u obrazovanju i da ponekad, nesigurni da će one doista i zaživjeti u našem sustavu, ne ulažu previše napora u njihovo provođenje. To primjećuju i ravnateljci pa u anketnom ispitivanju provedenom za potrebe istraživanja PISA 2009 trećina ispitanih smatra kako je otpor nastavnika prema promjenama donekle važan čimbenik koji je smetnja učenju (PISA 2009).

4. Umjesto zaključka

Čini se da su stavovi naših učitelja prema školi slični stavovima njihovih kolega u drugim zemljama, pri čemu mislimo na rezultate navedenih istraživanja, a u prvom redu istraživanja Scotta i suradnika (1999.). Učitelji su pozitivni u odnosu na svoju profesiju i učenike, manje zadovoljni radnim ozračjem i odnosom s kolegama te mogućnošću napredovanja, a nezadovoljni plaćom i odgovornošću drugih za svoj posao.

Potaknuti odgovorima učitelja na pitanja otvorenog tipa, smatramo da se moramo malo odmaknuti od osnovnog problema ovog rada te dotaknuti i neke druge aspekte odgoja i obrazovanja koji očito utječu na zadovoljstvo učitelja svojom profesijom. Pritom se moramo osvrnuti na relativno nove trendove u obrazovanju, kao što je formuliranje odgojno-obrazovnih ciljeva u odnosu na ono što učenik može nakon sudjelovanja u nastavnom procesu, a manje u odnosu na ono što učitelj mora. Stoga se i kvaliteta odgojno-obrazovnog procesa treba definirati pomoću njegovih ishoda, *koji u velikoj mjeri ovise o usklađenosti tzv. vanjskih i unutarnjih uvjeta* učenja (Pastuović, 2008.). Takva situacija nameće više pitanja pa tako stavlja i nove obveze na učitelje. Jedna je od njih kako "uravnotežiti" nastavu, odnosno kako naći mjeru te ne tražiti od učenika ono što oni nisu u mogućnosti dati, ali, s druge strane, niti ne podcijeniti njihove sposobnosti i tražiti premalo. Odgovor naoko izgleda jednostavan i leži u

individualizaciji nastave, međutim načini na koje bi se to moglo postići trebali bi biti vrlo promišljeni.

Primjećuje se da je nastavu lakše individualizirati u razrednoj nastavi, u kojoj jedna/an učiteljica/učitelj poučava samo jedan razred te stoga ima priliku ne samo bolje upoznati svakog učenika nego mu posvetiti i više vremena, a isto tako ima i više vremena za suradnju s roditeljima. To je, vjerojatno, jedan od razloga zašto u pojedinim zemljama jedna/an učiteljica/učitelj poučava jedan razred šest ili čak osam godina.

Jedan od problema individualizacije nastave jesu i nastavni programi, koji često, a posebno u pojedinim smjerovima naših srednjih škola, nisu prilagođeni učenicima. Postavlja se pitanje koliko je bitno samo "odraditi" neka poglavlja, a pritom zanemariti osnovna znanja koja na kraju učenici uopće ni ne steknu. (Možda su najbolja ilustracija ovog problema rezultati PISA istraživanja za 2009. godinu, u kojem su naši učenici postigli rezultate statistički značajno ispod prosjeka OECD-a⁴, s tim da su rezultati čitateljske kompetencije ostali gotovo isti u odnosu na rezultate ispitivanja PISA iz 2006. godine, a rezultati matematike i prirodoslovlja lošiji su.) Također, jedno je od pitanja i koliko je (pre)veliki broj predmeta prikladan i potreban učenicima i koliko kvalitetno oni mogu svladati nastavna gradiva iz svih tih predmeta te jesu li ponekad pojedini nastavni sadržaji "umjetno" rascjepkani na više predmeta. U posljednje vrijeme svjedoci smo posezanja za instrukcijama velikog broja učenika pa se navode i podaci da gotovo svaki hrvatski učenik barem jednom tijekom osnovne i srednje škole uzima instrukcije, a svaki drugi gimnazijalac uzima ih stalno ili povremeno (Trajković, Kukec, 2010.). Ne ulazeći u dublju analizu ovoga fenomena, ipak moramo primijetiti da, vjerojatno, dobar dio uzroka ove pojave leži u neprilagođenosti nastavnog programa učenicima. Podatak da je na polugodištu školske godine 2010./2011. u Splitsko-dalmatinskoj županiji čak 48 posto učenika srednjih škola imalo zaključeno jednu ili više negativnih ocjena te da je 1091 učenik polugodište završio s pet i više njih (Kalogjera-Brkić, 2011.) govori sam za sebe te nameće pitanje koliko može biti uspješan obrazovni sustav s ovoliko neuspješnih učenika, kao i koliko nastavno osoblje može biti zadovoljno takvim sustavom.

Neka inozemna iskustva nude dio odgovora pa bi trebalo primijetiti da su "zemlje koje postižu najbolje rezultate u PISA istraživanjima rano započele obrazovnu reformu i implementirale nove modele upravljanja školskim sustavom te da te procese provode sustavno i kontinuirano" (Program za međunarodnu procjenu znanja i vještina učenika, 2010., 2). Sastavni elementi tog procesa uključuju specifikaciju obrazovnih standarda, veću autonomiju škola, proširenje

⁴ Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj (engleski: Organization for Economic Cooperation and Development).

diferenciranog sustava pružanja obrazovnih usluga unutar pojedinačnih škola, osnivanje visoko profesionalnih nacionalnih agencija za evaluaciju, centralno organizirane empirijske testove i evaluacije škola te razvoj diferencirane raspodjele sredstava koja se temelji na rezultatima evaluacija i koja je usklađena s ciljanom podrškom za aktere u obrazovnom procesu.

Također, potrebna nam je i dugoročno planirana obrazovna politika, koja bi točno definirala što naše društvo od škole/učitelja/učenika zapravo očekuje. Sve ono što bi olakšalo snalaženje učiteljima u novim trendovima u obrazovanju svakako je dobrodošlo, jer kompetentni i zadovoljni učitelji čine obrazovni sustav uspješnijim, odnosno kvalitetnijim, a samo takav sustav može uvažavanjem razvojnih prava djeteta stvoriti pretpostavke da se ono razvije u psihofizički cjelovitu osobu.

Literatura

1. Bezinović, P. Kazija M. (2009.): Vrednovanje školskih preventivnih programa osnovnih škola Grada Rijeke, Samoanaliza i planiranje školskih preventivnih programa. Grad Rijeka. URL: <http://www.rijeka.hr/fgs.axd?id=35412> (2010-04-21).
2. Brouwers, A. Evers, W. Tomic, V. (2001.): Efficacy in Eliciting Social Support and Burnout Among Secondary-School Teachers. *Journal of Applied Social Psychology* 31 (7), str. 1474-1491. URL: <http://dspace.ou.nl/bitstream/>.
3. Dulčić, A., Bakota, K. (2008.): Stavovi učitelja povijesti redovnih osnovnih škola prema integriranim učenicima oštećena sluha i učenicima s poremećajima govorno-jezične komunikacije te specifičnim teškoćama u učenju. *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja* 44 (2), str. 31-50.
4. Gazioğlu, S., Tansel, A. (2002.): Job Satisfaction in Britain: Individual and Job Related Factors. ERC Working Papers in Economics 03/03. URL: <http://www.erc.metu.edu.tr/menu/series03/0303.pdf> (2010-05-05).
5. Hannam, R., Jimmieson, N. (2002.): The relationship between extra-role behaviours and job burnout for primary school teachers: A preliminary model and development of an organisational citizenship behaviour scale. URL: <http://www.aare.edu.au/02pap/han02173.htm> (2010-05-11).
6. Kalogjera-Brkić, I. (2011.): *Jutarnji list*, br. 4531 (XIII).
7. Labone, E. (1995.), Teacher Burnout and Teacher Efficacy: Trends over time. URL: <http://www.aare.edu.au/95pap/laboe95201.txt> (2010-05-11).
8. Nguyen, A., Taylor, J., Bradley, S. (2003.): Relative pay and job satisfaction: some new evidence. URL: http://mpra.ub.uni-muenchen.de/1382/1/MPra_paper_1382.pdf (2010-05-05).
9. Pastuović, N. (2008.): Cjeloživotno učenje i promjene u školovanju. *Odgojne znanosti* 10 (2), str. 253-267.

10. Perić, B. (2010.): Škola u očima djeteta. *Školski vjesnik* 59 (1), str. 127-146.
11. Perić, B. (2011.): Razlike u postignuću djevojčica i dječaka u osnovnoj školi. Dijete i društvo (u tisku).
12. PISA 2006 Results, Executive Summary. URL: <http://www.pisa.oecd.org/> (2010-02-26).
13. PISA Hrvatska 2009. URL: <http://www.pisa.hr/index.php/2009-u-rh/glavno-istrazivanje-2009> (2010-12-15).
14. Schneider, M. (2003.), Linking School Facility Conditions to Teacher Satisfaction and Success. URL: <http://www.edfacilities.org/pubs/teachersurvey.pdf> (2010-04-25).
15. Scott, C., Dinham, S., Brooks, R. (1999.), The Development of Scales to Measure Teacher and School Executive Occupational Satisfaction. URL: <http://www.aare.edu.au/99pap/sco99058.htm> (2010-07-02).
16. Shaughnessy, M. (2007.), An Interview with Lars Lefgren: What Kinds of Teachers Do Parents Request (and Why). URL: [http://www.ednews.org/articles/an-interview-with-lars-lefgren-what-kinds-of-teachers-do-parents-request-\(and-why\).html](http://www.ednews.org/articles/an-interview-with-lars-lefgren-what-kinds-of-teachers-do-parents-request-(and-why).html) (2010-12-06).
17. Što čini školske sustave učinkovitima? (2010.), OECD, Program za ekonomsku suradnju i razvoj. Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja – PISA centar.
18. Thornton, M., Bricheno, P. (2000.): Primary School Teachers Careers in England and Wales: the relationship between gender, role, position and promotion aspirations. *Pedagogy, Culture and Society* 8 (2), str. 87-206.
19. Trajković, S., Kukec, T. (2010.): Nastavnici-poduzetnici: Svojim đacima drži instrukcije i unaprijed im daje kontrolne. *Jutarnji list*. URL: <http://www.jutarnji.hr/skandalozan-report---nema-potrebe-da-vasem-sinu-objasnjavam-gradivo-vec-napisane-zadace-slat-cu-mu-mailom/909095/> (2010-12-06).
20. Vukić, I. (2007.): Prosječno trajanje školovanja po hrvatskim regijama. *Poslovni dnevnik*. URL: <http://www.poslovni.hr/50172.aspx> (2010-05-25).

UDC 371.12:331.101.32

Professional article

Accepted: 12th April 2011

Confirmed: 10th August 2011

TEACHER SATISFACTION

Branka PERIĆ, Psychology Teacher
Gradac Primary School

Summary: *The aim of this paper was to examine teachers' attitudes towards school with reference to their job satisfaction. The short review of the researches that dealt with this problem has been introduced. The paper also provides a presentation of the poll that included 58 teachers of three primary schools from the Makarska coast. The results indicate that those teachers' attitudes toward their profession and relations with students are positive. However, teachers are less satisfied with the working environment, their relations with colleagues and promotion opportunities. They are unsatisfied with the salary and the responsibility of others for their job.*

Key words: *job satisfaction, school, quality education*
